

Jan Malmstedt, Fågelöudde

Jan Malmstedt är journalist och författare till en rad böcker, flera med lidingömotiv. Han är uppvuxen på Klippvägen 9 där hans mor Brita Lüning (gift Malmstedt) drev Lidingö Privatskola och Flickpension.

Solvarm ostmacka och saftkobbelt

En sommardag följde jag barn och barnbarn till Fågelöudde, badplatsen vid Askrikefjärden på norra ön. Det väckte några tankar på hur det var att ta sig till badet för så där sextiofem år sedan. Fågelöuddebaddet, och vägen dit, är sig så lika – och ändå så annorlunda.

Idag tycks nästan alla ta sig till badplatsen med bil. Det fanns väl en och annan förälder som tog sig till Fågelöudde med bil även på fyrtiotalet. För min del var det andra fortskaffningsmedel som gällde.

Man gick till någon hållplats och tog linje 20 till Kyrkvikens station. Ja, huset fanns länge kvar, stationen var ändhållplats för salig linje 20, med kiosk, vänthall och allt. Där väntade badbussen som gick hela sommaren (gör den inte det fortfarande?). Jag har ett intryck av att det var något reservexemplar av Lidingöbussarna som bara plockades fram på sommaren, en ganska luggsliten vagn som ju passade bra eftersom passagerarna till så stor del var badsugna ungar. Hette inte chauffören Borgelin, förresten?

Så rasslade och stånkade den gamla dieselbussen i gång och mullrade sig fram efter Elfviksvägen. På den tiden tog bussarna vägen förbi det som då hette Canada brädgård, uppför den tunga backen, utmed ängarna vid Hustegaholm, förbi avtagget till Södergarn och genom kurvan till Hustega; chauffören var dubbeltrampningens mästare med den osynkroniserade växellådan i backarna. Med en kraftansträngning svängde bussen in på avtagsvägen mot badet och stannade till slut på planen. Sen gällde det att passa tiden för återfärd eller gå ner till Elfviksvägen och ta en ordinarie buss.

Sigfrid Borgelin svarade inte bara för badbussen, hans bussbolag körde även skolbussen Kyrkviken-Elfvik. Kanske är det denna buss från 1930-talet som tio år senare blivit badbuss. Fotograf okänd.

Vägen ner mot badplatsen inger samma känsla idag som då. Man kunde byta till badbrallor vid nödortföttigt skylda klädhängare på vägen ner mot stranden. Kommen dit är utsikten densamma som förr. En strandlinje ändras ju inte särskilt mycket, och egentligen är det bara bryggorna som

är utbytta. Titta! Bryggan med hopptornet är nog kvar från den tiden, även om tornet är lägre och den gamla träställningen ersatt av stålrör.

Fågelöudde på 1940-talet. Vykort

Den andra, närmaste träbryggan är ersatt av flera flytbryggor. Då kan man ju inte simma i det grönglänsande vattnet under bryggan och titta på svalornas bon i träkonstruktionen. Och inte kan man prova simkunnigheten på exakta femtio meter mellan bryggorna! Men det är väl inte längre några som provar till simmagistern?

Nej, nu finns varken simlärare eller badvakter. Simskola, det är något man går i vintertid i bassängen i Gångsätrahallen. I stället för badvakter hänger det på att föräldrar övervakar sina barn. Annat var det då, när det i en grön stuga en bit upp i backen fanns kontor för stränga badvakter och spänstiga simlärare, som höll sina första lektioner i bröstsimkonsten med ett lydigt dussin ungar på sandstranden. Och inte hade jag en aning om att den vältränade, medelålders simläraren i själva verket var en av Sveriges bästa boxare i sin ungdom, som jag senare skulle stöta på i idrottshistoriska sammanhang. Alex Weimark hette han, förresten.

Borta är rutschbanorna med järnställningar och rostfri bana med gupp halvvägs ner. Det är väl säkerhetstänkandet som slagit igenom.

För mina kompisar, i tioåldern under fyrtioalet, fanns kriget ännu i minnet, och påtagligt just vid Fågelöudde.

På Bosön hade under 1930-talet legat en torpedskjutningsstation och det berättades att en flera meter lång plåtcigarr en gång hamnat på badstranden, oladdad förstås, men ändå – ett samtalsämne som räckte för att skapa spänning bland smågrabbarna i årtal framöver: Tänk om det kommer en torped upp på stranden.

Vi tyckte oss se några anordningar i vattnet, halvvägs över till den främmande stranden på andra sidan fjärden, och man spanade ständigt för att se om det var några torpeder på gång.

Jag tror att skjutövningarna hade avslutats när jag som flitigast var gäst vid Fågelöudde.

En så'n tur, något är likadant som förr: kiosken finns kvar! Det tar sin tid innan de öppnar och sortimentet är annorlunda. Vem hade på min tid hört talas om korv och pommes frites? Ketchup hade man möjligen hört talas om som en nymodighet strax efter andra världskriget, när amerikanska produkter började komma på modet.

Sommarbad på fyrtiotalet var inte bara Fågelöuddes bräckta vatten i mun och ögon, utan också medhavd macka som blivit mjuk i värmen och smältande smör med ostskiva som blivit torr och hård i kanterna där den flutit ihop med smöret. Tänk, lyxen att till mackan dricka en saftkobbelt från kiosken och om man hade en slant över kanske en puckstång med jordgubbssmak. (Saftkobbelt är en antikverad dryck, som egentligen ska innehålla alkohol, citron och is, det var väl det där med alkoholen som gjorde den så spännande.)

Och nu kan det berättas, eller avslöjas, att man något tiotal år senare besökte Fågelöudde i andra ärenden, när ungdomliga fester gärna avslutades med allmänt bad i soluppgången.

Ur: Jan Malmstedt, "Lidingöhistorier", 2013